

ПОДАТКИ ЯК ОСНОВА РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Качула С.В.,
Бодня Д.А.,
Поривай А.О.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання ролі податків у реалізації соціальної функції держави.

Метою дослідження є оцінка податкових надходжень до державного та місцевих бюджетів України як основи виконання державою соціальної функції.

Методи дослідження. У роботі застосовано сукупність наукових методів і підходів, у тому числі системний, порівняльний, графічний, що дозволило реалізувати концептуальну єдність дослідження.

Результати роботи. У статті здійснена оцінка податкових надходжень у Зведеному бюджеті. Показано, що податки є основою реалізації соціальної функції держави. Визначено проблеми та шляхи наповнення державного та місцевих бюджетів для реалізації соціальної функції держави.

Галузь застосування результатів. Система державного фінансового регулювання, бюджетна політика, податкова політика, соціальна політика.

Висновки. Підсумовуючи проведені дослідження, можна зробити висновок, що економічне становище країни, а відповідно і рівень та динаміка податкових надходжень, потребує безперервного моніторингу та дослідження з метою попередження небажаних для розвитку країни наслідків. До 2014 р. податкові надходження до усіх бюджетів були відносно стабільними, а вже починаючи з 2014 р. вони мали спадну динаміку. Аналіз податкових надходжень до Зведеного бюджету України свідчить, що зараз вони є нестабільними. Суттєво на це вплинув також існуючий політичний конфлікт на Сході України та погіршення економічної ситуації в країні.

В процесі дослідження було виявлено, що в середньому податкові надходження до Зведеного бюджету України в 2012-2016 рр. зменшилися на 4 млрд. дол. або на 13,67%. Реформування діючої податкової системи має відбуватися поступово. Основними напрямками та цілями податкової реформи мають стати: створення дієвих фіскальних умов для розвитку бізнесу та відновлення національної економіки; зменшення податкового навантаження на фонд оплати праці; зниження ставок прямих податків; спрощення адміністрування податків та зборів до бюджетів для легалізації бізнесу; встановлення справедливих ставок податків по відношенню до суб'єктів господарювання; запровадження мораторію на п'ять і більше років щодо змін податкового законодавства для відновлення інвестиційної привабливості країни.

Реформи, які проводяться в податковій системі мають орієнтуватися на наукові розробки та дослідження, статистичний аналіз і проведені розрахунки. Податкова система України має стати прозорою, стабільною та гнучкою для збільшення надходжень до Державного та місцевих бюджетів України як основи реалізації державою її соціальної функції.

Ключові слова: податки, податкова політика, зведений бюджет, видатки соціального спрямування, соціальна функція держави.

НАЛОГИ КАК ОСНОВА РЕАЛИЗАЦИИ СОЦИАЛЬНОЙ ФУНКЦИИ ГОСУДАРСТВА

Качула С.В.,
Бодня Д.А.,
Порывай А.А.

Предметом исследования являются теоретические и практические вопросы роли налогов в реализации социальной функции государства.

Целью исследования является оценка налоговых поступлений в государственный и местные бюджеты Украины как основы выполнения государством социальной функции.

Методы исследования. В работе применена совокупность научных методов и подходов, в том числе системный, сравнительный, графический, что позволило реализовать концептуальное единство исследования.

Результаты работы. В статье осуществлена оценка налоговых поступлений в сводном бюджете. Показано, что налоги являются основой реализации социальной функции государства. Определены проблемы и пути наполнения государственного и местных бюджетов для реализации социальной функции государства.

Область применения результатов. Система государственного финансового регулирования, бюджетная политика, налоговая политика, социальная политика.

Выводы. Подытоживая проведенное исследование, можно сделать вывод, что экономическое положение страны, а, соответственно, уровень и динамика налоговых поступлений, требует непрерывного мониторинга и исследования с целью предупреждения нежелательных для развития страны последствий. До 2014 г. налоговые поступления во все бюджеты были относительно стабильными, а уже начиная с 2014 г. они имели нисходящую динамику. Анализ налоговых поступлений в

Сводном бюджете Украины свидетельствует, что в целом они нестабильны. На это повлиял также политический конфликт на Востоке Украины и ухудшение экономической ситуации в стране.

В ходе исследования было выявлено, что в среднем налоговые поступления в Сводный бюджет Украины в 2012-2016 гг. уменьшились на 4 млрд. долл. или на 13,67%. Реформирование действующей налоговой системы должно отбываться постепенно. Основными направлениями и целями налоговой реформы должны стать: создание действенных фискальных условий для развития бизнеса и восстановления национальной экономики; уменьшение налоговой нагрузки на фонд оплаты труда; снижение ставок прямых налогов; упрощение администрирования налогов и сборов в бюджеты для легализации бизнеса; установление справедливых ставок налогов по отношению к субъектам хозяйствования; введение моратория на пять и более лет относительно изменений налогового законодательства для восстановления инвестиционной привлекательности страны.

Реформы, проводимые в налоговой системе должны ориентироваться на научные разработки и исследования, статистический анализ и проведенные расчеты. Налоговая система Украины должна стать прозрачной, стабильной и гибкой для увеличения поступлений в государственный и местные бюджеты Украины как основы реализации государством его социальной функции.

Ключевые слова: налоги, налоговая политика, сводный бюджет, расходы социальной направленности, социальная функция государства.

TAXES AS THE BASIS FOR THE IMPLEMENTATION OF SOCIAL FUNCTIONS OF THE STATE

Kachula S.V.,
Bodnya D.A.,
Poryvay A.O.

The subject of research are theoretical and practical issues role of taxes in the implementation of social functions of the state.

Aim of the study is to evaluate the tax revenues to state and local budgets of Ukraine as the basis for the implementation of a government social function.

Research methods. In the work of the applied set of scientific methods and approaches, including systemic, comparative, graphical, allowing to realize the conceptual unity of the study.

Results. The article presents the assessment of tax revenues in the Consolidated budget Shows that taxes are the basis of realization of social functions of the state. Identified problems and ways of filling state and local budgets for implementation of social functions of the state.

Scope results. The system of state financial regulation, budget policy, tax policy, social policy.

Conclusions. Summing up the study, we can conclude that the economic situation of the country, and thus the level and dynamics of tax revenues, requires continuous monitoring and research aimed at the prevention of unwanted for the country's development outcomes. Analysis of tax revenues of the Consolidated budget of Ukraine shows that they are unstable. On the tax revenues significantly affects the dollar, the lower it is, the more tax revenues the higher, the less tax revenues. In 2014 tax revenues to all budgets has been relatively stable, and starting from 2014, they had a downward trend. Significantly, it was also influenced by the existing political conflict in the Eastern Ukraine and the worsening economic situation in the country (reduction in value of the national currency against foreign currencies).

During the study it was found that the average tax revenues of the Consolidated budget of Ukraine in 2012-2016 decreased by \$ 4 billion, or 13.67 per cent. Reforming the current tax system should proceed gradually. The main directions and goals of tax reform should be the creation of effective fiscal conditions for business development and recovery of the national economy; reducing the tax burden on the wage Fund; reduction in rates of direct taxes; simplification of administration of taxes and fees to the budgets for the legalization of business; the establishment of fair taxation rates in relation to business entities; introduction of the moratorium for five or more years with respect to changes to the tax law to restore the country's investment attractiveness.

Reform in the tax system should be guided by scientific development and research, statistical analysis and calculations. The tax system of Ukraine should be transparent, stable and flexible to increase revenues to the State and local budgets of Ukraine as the basis for implementing state of its social functions.

Keywords: taxes, tax policy, the consolidated budget, social spending, social function of the state.

Виклад основного матеріалу. Кожна держава для здійснення функцій, які на неї покладені, має акумулювати певну суму коштів у бюджеті. Тому фінансове забезпечення функціонування країни за допомогою бюджету є досить важливим. Вагоме місце у процесі формування бюджету України посідають податкові надходження, які є основним джерелом покриття видатків та найбільш адекватно й об'єктивно відображають стан економіки країни. Отже необхідним є аналіз обсягів та найбільш адекватно й об'єктивно відображають стан економіки країни. Отже необхідним є аналіз обсягів та найбільш адекватно й об'єктивно відображають стан економіки країни. Таким чином, за сучасної соціально- економічної ситуації, що склалася в Україні, та зростаючої ролі саме податкових надходжень у формуванні державного та місцевих бюджетів тема дослідження є надзвичайно актуальною.

Проблематика податкової політики, ролі податків у формуванні бюджету та виконання державою соціальної функції знайшли своє відображення у дослідженнях вітчизняних вчених: М.О. Кужелева [8],

Л.В. Лисяк [9], М. Тарасюка [3], Ю.І. Турянського [4], І.Я. Чугунова [12] та інших. Проте, в умовах кризових явищ в Україні питання щодо оцінки фіскальної ефективності податкової системи для виконання державою соціальної функції набуває особливого значення та потребує подальших досліджень.

Метою статті є оцінка податкових надходжень до державного та місцевих бюджетів України як основи виконання державою соціальної функції.

Згідно Бюджетного кодексу України державний та місцеві бюджети, що входять до складу бюджетної системи України, об'єднують у зведеному бюджеті [1]. Призначення зведеного бюджету – аналітичне, тобто його показники (зокрема, зведені доходи та видатки, які отримує вся бюджетна система країни) слугують для аналізу та визначення засад державного регулювання економічного і соціального розвитку країни [12].

У ринкових умовах в Україні домінуючим і найдієвішим джерелом формування доходів зведеного бюджету країни є податкові надходження, які надходять внаслідок виконання платниками податкового законодавства у формі обов'язкових платежів – податків і зборів. Згідно Податкового кодексу України [2] податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку. Збором (платою, внеском) є обов'язковий платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій. Використання податків ґрунтується на запровадженні різноманітних інструментів регулювання економічних пропорцій, забезпечення необхідного рівня соціальних гарантій тощо. Для здійснення правильної і виваженої діяльності у сфері оподаткування та забезпечення високої ефективності фіскальної політики важливо дотримуватись основоположних принципів побудови податкової системи (табл. 1).

Таблиця 1. Принципи податкової системи

Принципи податкової політики	Принципи оподаткування	Принципи формування податкової інфраструктури
- цілеспрямованості; - стабільності; - гнучкості; - прозорості і зрозумілості; - фіскальної достатності.	- економічної ефективності; - визначеності; - законності; - обов'язковості; - всезагальності; - справедливості.	- суспільно-економічної відповідальності; - компетентності; - зручності; - доступності.

Джерело: [4].

Основне призначення податкових надходжень - забезпечення державного та місцевих бюджету фінансовими ресурсами з метою фінансування видатків, а їх розмір залежить від стану розвитку економіки країни, а також потреб держави щодо перерозподілу ВВП і реалізації покладених на неї повноважень, фінансового забезпечення реалізації державних та місцевих соціальних та інших програм.

У структурі доходів Зведеного бюджету України податкові надходження становлять найбільшу частку. Так, у 2012 р. частка податкових надходжень до Зведеного бюджету України становила 79,4%. В 2013 р. вона зменшилась на 1,9%. У 2014 р. частка податкових надходжень становила 78,5%, а у 2015 р. знизилася до 78%. Такі показники свідчать, що роль податкових надходжень у формуванні доходів в умовах ринкових відносин є визначальною, отже ефективність здійснення державою покладених на неї функцій та соціальний розвиток суспільства в основному залежить від розміру сплачених податків.

Для того, щоб визначити як змінювались обсяги податкових надходжень до Зведеного бюджету в Україні за останні п'ять років, проведемо статистичний аналіз на основі офіційних статистичних даних. З цією метою дослідимо динаміку податкових надходжень до Зведеного бюджету України в гривнях та доларах США за середньорічним курсом НБУ впродовж 2012-2016 рр. (табл. 2).

Таблиця 2. Податкові надходження у Зведеному бюджеті України

Показник	Роки				
	2012	2013	2014	2015	2016
Податкові надходження у Зведеному бюджеті України, млрд. грн.	361	354	368	508	651
Середньорічна ціна 100 доларів США в гривнях за даними НБУ	799,10	799,30	1188,67	2184,47	2555,13
Середньорічна ціна 1 доларів США у гривнях (середньорічний курс за даними НБУ)	7,9910	7,9930	11,8867	21,8447	25,5513
Середньорічна ціна 1 гривні у доларах США (1/(середньорічний курс НБУ))	0,1251	0,1251	0,0841	0,0458	0,03914
Податкові надходження до Зведеного бюджету України, млрд. доларів США	45	44	31	23	25

Джерело: побудовано авторами за [5; 6; 10; 11]

Динаміка податкових надходжень у Зведеному бюджеті України дозволяє проаналізувати податкові надходження у часі. Аналіз рядів динаміки є найефективнішим засобом оцінки тенденцій і закономірностей

розвитку явищ. Розглянемо спочатку податкові надходження у Зведеному бюджеті України у млрд. дол. США. Враховуючи, що з 2014 р. відбулося різке підвищення ціни 1 долара США в гривнях, тобто зниження курсу національної валюти, то відповідно податкові надходження різко знизилися у доларовому еквіваленті (рис. 1).

Податкові надходження у гривневому еквіваленті є відносно сталими до 2014 р., адже курс гривні до долара був відносно стійким, але після підвищення курсу у 2-3 рази від рівня 2014 р., відбулося різке підвищення абсолютної суми податкових надходжень у Зведеному бюджеті 2015 р. на 140 млрд. грн. порівняно з 2014 р.

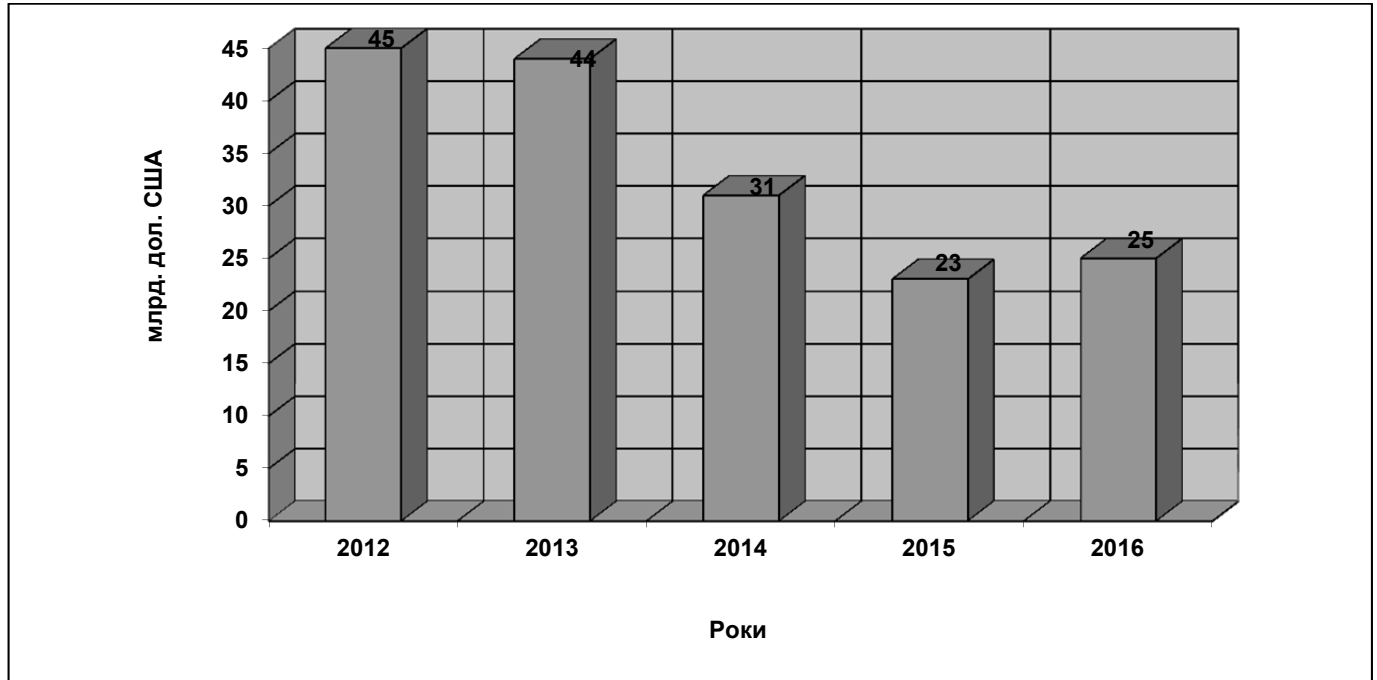

Рисунок 1. Податкові надходження у Зведеному бюджеті України, млрд. дол. США

Але таке різке збільшення відбулося лише за рахунок зниження курсу національної валюти. Динаміку податкових надходжень у Зведеному бюджеті України представлено на рис. 2

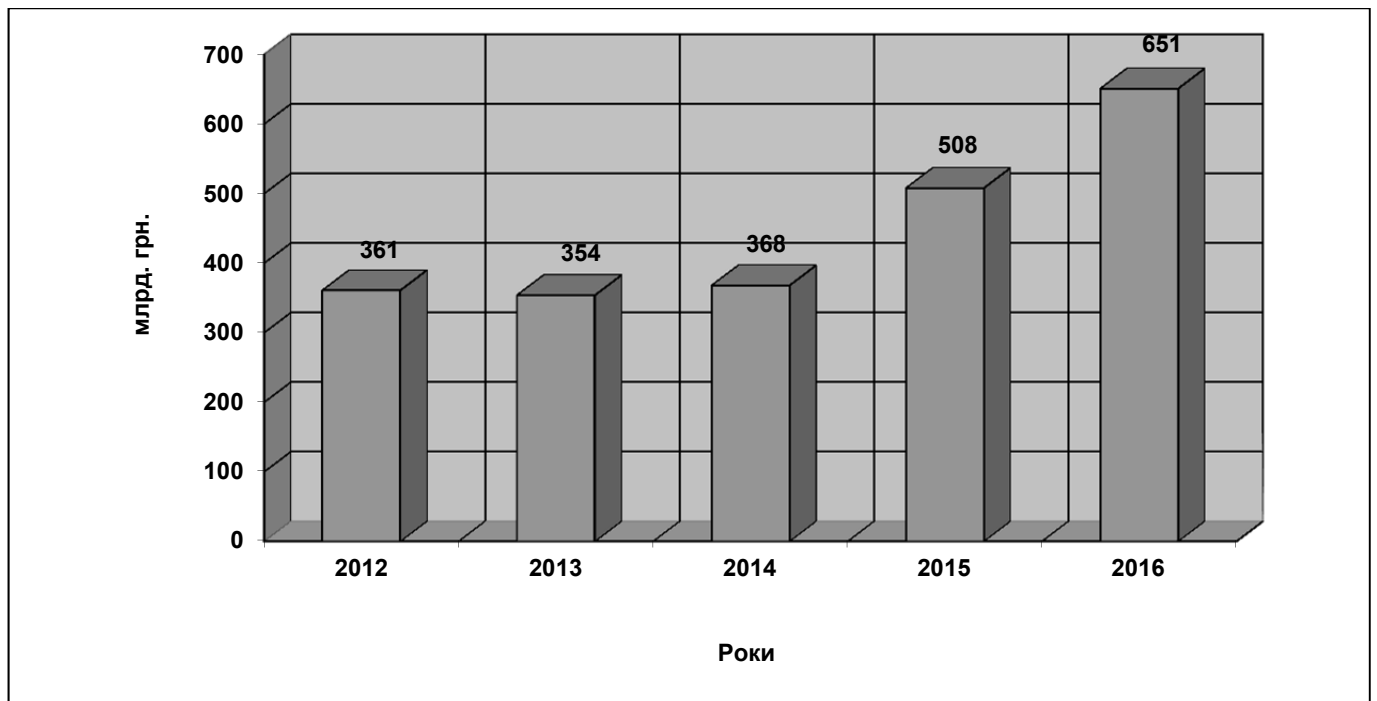

Рисунок 2. Податкові надходження у Зведеному бюджеті України, млрд. грн.

Для дослідження інтенсивності динаміки податкових надходжень до Зведеного бюджету України розраховуємо базисні та ланцюгові абсолютні їх прирости, темпи росту та темпи приросту. Також визначимо

середньорічний абсолютний приріст та темп приросту податкових надходжень. Абсолютний приріст ряду динаміки характеризує на скільки одиниць змінився поточний рівень показника порівняно з рівнем попереднього або базового періоду. Абсолютний приріст із змінною базою виражає абсолютну швидкість зміни рівнів ряду динаміки. Коефіцієнт росту характеризує у скільки разів зріс поточний (порівнюваний) рівень показника, що аналізується, порівняно з рівнем попереднього (базового) періоду. Темп росту – це коефіцієнт зростання, але представлений у відсотках. Темп приросту ряду динаміки показує на скільки відсотків змінився поточний (порівнюваний) рівень аналізованого показника порівняно з рівнем попереднього або базового періоду. Ряд динаміки, який ми досліджуємо є зімкненим і представлений як податкові надходження до Зведеного бюджету України за певний рік (табл. 3).

Таблиця 3. Аналіз інтенсивності динаміки щодо податкових надходжень у Зведеному бюджеті України

Показник	Роки				
	2012	2013	2014	2015	2016
Податкові надходження до Зведеного бюджету України, млрд. дол. США	45	44	31	23	25
Абсолютний приріст, млрд. дол. США	0	-1,0	-14,0	-22,0	-20,0
- базисний	-	-1,0	-13,0	-8,0	2,0
- ланцюговий					
Коефіцієнт росту	1	0,978	0,689	0,511	0,556
- базисний	-	0,978	0,705	0,742	1,087
- ланцюговий					
Темп росту, %	100	97,8	68,9	51,1	55,6
- базисний	-	97,8	70,5	74,2	108,7
- ланцюговий					
Темп приросту, %	0	-2,2	-31,1	-48,9	-44,4
- базисний	-	-2,2	-29,5	-25,8	8,7
- ланцюговий					

Джерело: розраховано авторами.

Абсолютний приріст податкових надходжень у Зведеному бюджеті України за періоди 2012-2013 рр., 2012-2014 рр., 2012-2015 рр., 2012-2016 рр. становив -1,0 млрд. дол.; -14,0 млрд. дол.; -22,0 млрд. дол.; -20,0 млрд. дол. відповідно від рівня 2012 р. (базисний метод).

Абсолютний приріст податкових надходжень у Зведеному бюджеті України в кожному році впродовж 2012-2016 рр. становив -1,0 млрд. дол.; -13,0 млрд. дол.; -8,0 млрд. дол.; 2,0 млрд. дол. відповідно (ланцюговий метод).

Коефіцієнт росту податкових надходжень до Зведеного бюджету України в 2012-2013 рр., 2012-2014 рр., 2012-2015 рр., 2012-2016 рр. становили 0,978; 0,689; 0,511; 0,556 відповідно від рівня 2012 р. (базисний метод).

Коефіцієнт росту податкових надходжень до Зведеного бюджету України в кожному році впродовж 2012-2016 рр. становив відповідно 0,978; 0,705; 0,742; 1,087 (ланцюговий метод).

Темп росту податкових надходжень до Зведеного бюджету України в 2012-2013 рр., 2012-2014 рр., 2012-2015 рр., 2012-2016 рр. становив 97,8%; 68,9%; 51,1%; 55,6% відповідно від рівня 2012 р. (базисний метод).

Темп росту податкових надходжень до Зведеного бюджету України в кожному році з 2012р. по 2016 р. становив 97,8%; 70,5%; 74,2%; 108,7% відповідно (ланцюговий метод).

Темп приросту податкових надходжень до Зведеного бюджету України до 2014 р. мав помірне спадання, але вже з 2014 р. відбулося прискорене спадання, тому можна відслідкувати загальну тенденцію до спаду податкових надходжень.

Визначимо середньорічний абсолютний приріст та темп приросту податкових надходжень до Зведеного бюджету України.

Середньорічний абсолютний приріст (за базисним методом):

$$\Delta = \frac{\Delta_{\text{кін.}}}{m-1},$$

де Δ - середньорічний абсолютний приріст;

$\Delta_{\text{кін.}}$ – абсолютний приріст кінцевий за базисним методом;

m – кількість років.

Для визначення середньорічного темпу приросту обов'язково спочатку визначаємо середньорічний коефіцієнт росту (за базисним методом):

$$K_p = m^{-1} \sqrt[m]{K_{\text{кін.}}},$$

де K_p - середньорічний коефіцієнт росту;

$K_{\text{кін.}}$ - коефіцієнт росту кінцевий за базисним методом;

m – кількість років.

$$T_p = 100 * K_p - 100,$$

де T_p - середньорічний темп приросту;

K_p - середньорічний коефіцієнт росту.

За представленими формулами було визначено, що за період з 2012 р. по 2016 р. в середньому в кожному році середньорічні податкові надходження у Зведеному бюджеті України зменшувалися на 4 млрд. дол. або на 13,67%.

Також визначимо чого вартий 1% податкових надходжень до Зведеного бюджету України в 2016 р., який розраховується як співвідношення абсолютного приросту й темпу приросту:

$$A\%_{2016} = \frac{\Delta t(\text{ланц.})}{T_p(\text{ланц.})},$$

де $A\%_{2016}$ - абсолютне значення одного відсотка приросту у 2016 р.;

$\Delta t(\text{ланц.})$ – абсолютний приріст у 2016 р. за ланцюговим методом;

$T_p(\text{ланц.})$ – темп приросту у 2016 р. за ланцюговим методом.

Результат розрахунку свідчить, що у 2016 р. кожен 1% означає зростання податкових надходжень у Зведеному бюджеті України на 0,23 млрд. дол.

Проведений статистичний аналіз підтверджує, що податкові надходження мають тенденцію до зниження внаслідок постійного зниження курсу національної грошової одиниці відносно долара США. Тому для збільшення надходжень як до державного бюджету, так і до місцевих бюджетів, необхідно здійснювати безперервний моніторинг центральними органами виконавчої влади податкових надходжень. Також для збільшення податкових надходжень важливим є реформування діючої податкової системи, яка буде орієнтована на збільшення податкових надходжень до усіх бюджетів бюджетної системи України та створення сприятливих умов для ведення малого та середнього бізнесу.

Слід зазначити, що реформування податкової системи має відбуватися виважено, враховувати загальну економічну ситуацію, рівень доходів громадян, дієвість законодавчої бази, розвиненість формальних і неформальних інститутів тощо. Зараз в Україні поступово йде реформування податкової системи. Основними напрямками та цілями його мають стати: зростання економіки; зменшення податкового навантаження на фонд оплати праці; спрощення адміністрування податків та зборів до бюджетів для виходу бізнесу із неформальної економіки; встановлення справедливих ставок податків по відношенню до суб'єктів господарювання; запровадження мораторію щодо змін податкового законодавства для відновлення інвестиційної привабливості країни.

На місцевому рівні головним завданням податкового регулювання має стати створення сприятливих умов для розвитку реального сектору економіки, фінансової стабілізації підприємств за рахунок зниження податкового навантаження, створення дієвих фіскальних умов для розвитку малого і середнього бізнесу, спрощення адміністрування податків і зборів, що сплачуються до відповідних бюджетів. Зниження податкових ставок податків і зборів, з огляду на зарубіжну практику, потенційно може сприяти активізації виробничої та інвестиційної діяльності підприємств адміністративно-територіальних утворень та, відповідно, збільшення надходжень до бюджетів навіть як у короткостроковому, так і у довгостроковому періоді. Вчені вважають, що це також сприятиме детінізації економіки [8; 12]. У процесі реформування податкових відносин та реалізації окреслених заходів місцевим органам влади та місцевого самоврядування необхідно надати право більш активно застосовувати податкові механізми для збільшення доходів місцевих бюджетів.

Однією з цілей податкових реформ в Україні було зниження податкового навантаження на фонд оплати праці. Законодавчі зміни, що були прийняті у кінці 2015 р. торкнулися єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування і запровадили єдиний розмір для всіх 22% та підвищили максимальну базу нарахування єдиного внеску до 25 мінімальних заробітних плат. Так відбулася спроба виведенню фонду оплати праці з «тіні», так як було знижено розмір єдиного внеску і це має сприяти детінізації доходів громадян. Другим етап виведення фонду оплати праці з «тіні» стало те, що з 01.01.2017 р. була підвищена мінімальна заробітна плата до розміру 3200 гривень. Такою дією уряд підвищує мінімальні соціальні стандарти громадян та забезпечує збалансоване надходження коштів від сплати єдиного внеску, які йдуть до фондів соціального страхування. Поряд з цим до підвищення мінімальної заробітної плати до 3200 гривень у кінці 2016 р. був прийнятий Верховною Радою України і підписаний Президентом України Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» № 1774-VIII від 06.12.2016, який торкнувся Закону «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 2464-VI від 08.07.2015. Згідно з цими змінами фізичні особи підприємці, які не одержують доходу, зобов'язані здавати не тільки пусті декларації, а й платити єдиний внесок. Це стосується тих підприємців, які під час простою в справах перейшли з єдиного податку на загальну систему оподаткування, а також про підприємців другої і третьої груп спрощеної системи оподаткування.

Динаміка податкових надходжень до державного та місцевих бюджетів України як основа виконання державою соціальної функції впливає на реалізацію пріоритетних напрямів бюджетної політики у сфері видатків, зокрема видатків соціального спрямування. Незаперечним є той факт, що пріоритетними в Україні в 2013–2016 рр. є видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення. Наприклад, в 2016 р. видатки такого спрямування склали майже третину всіх видатків Зведеного бюджету (рис. 3).

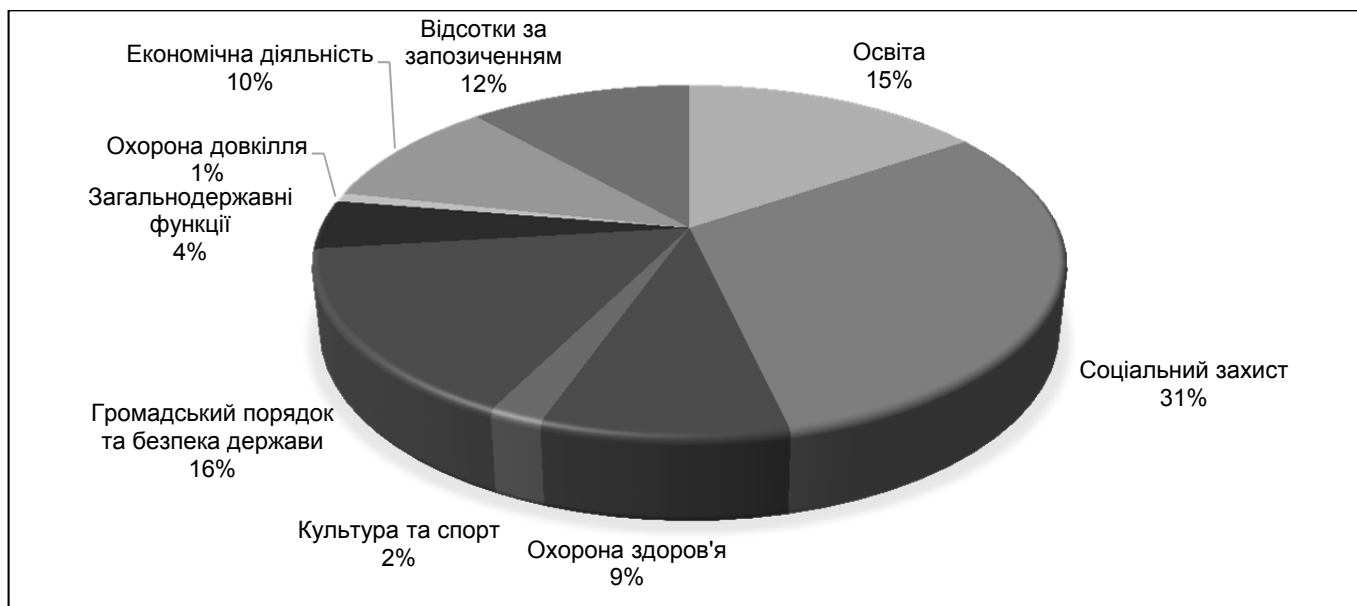

Рисунок 3. Структура видатків Зведеного бюджету України в 2016 р. у розрізі функціональної класифікації, %

Джерело: побудовано авторами за [10, 11]

В структурі видатків Зведеного бюджету України на соціальний захист і соціальне забезпечення припадає майже половина всіх видатків які спрямовані на соціальну сферу діяльності країни (охорона здоров'я, освіта, духовний і фізичний розвиток) (табл.4).

Таблиця 4. Аналіз структури видатків соціального спрямування Зведеного бюджету України за 2013–2016 рр. у розрізі функціональної класифікації

Рік	Всього видатки б-ту, млрд. грн.	Охорона здоров'я		Освіта		Духовний і фізичний розвиток		Всього на соціальну сферу		Соціальний захист і соціальне забезпечення		Всього видатки соціального спрямування	
		млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%
2013	505,8	61,6	12,2	105,5	20,8	13,7	2,7	180,8	35,7	145,1	28,7	325,9	64,4
2014	523,1	57,2	10,9	100,1	19,1	13,8	2,6	171,1	32,7	138,0	26,4	309,1	59,1
2015	679,9	71,0	10,4	114,2	16,8	16,2	2,4	201,4	29,6	176,3	25,9	377,7	55,6
2016	835,6	75,4	9,0	129,4	15,5	16,9	2,0	221,7	26,5	258,3	30,9	480,0	57,4

Джерело: побудовано за [10; 11].

При цьому простежується тенденція збільшення їх частки з 29 % у 2013 р. до 31% у 2016 р. За досліджуваний період величина соціальних видатків у Зведеному бюджеті України зросла від 145,1 млрд грн до 258,3 млрд грн, або у 1,8 рази. Значне підвищення спостерігаємо у 2016 р., де частка таких видатків порівняно з попереднім роком зросла на 5,6%. Водночас, у цілому частка видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення у структурі видатків Зведеного бюджету України має тенденцію до зменшення, за винятком 2016 р., де спостерігається підвищення на 5,6% в порівнянні з попереднім роком, який має найнижчий показник за роки спостереження, хоча обсяг соціальних видатків за досліджуваний період зростав, за винятком 2014 р., на який припадає значне потрясіння в державі, і впродовж 2013 – 2016 рр. збільшився на 113,2 млрд. грн або на 78 % (з 145,1 млрд. грн. до 258,3 млрд. грн. відповідно). Впродовж 2013-2015 рр. посилювалась негативна тенденція зниження частки видатків соціального спрямування у структурі всіх видатків державного бюджету. Позитивні зрушення спостерігаємо лише у 2016 р., де частка таких видатків порівняно з попереднім роком зросла на 5,6 %. Проте, підвищення обсягу видатків відбулося за рахунок трансфертів пенсійному фонду та на фінансування програми житлових субсидій на комунальні послуги для населення здебільшого в опалювальний період [7].

Таким чином, для реалізації соціальної функції держава має вибудувати справедливу та достатню податкову систему, що може реалізуватися як наслідок податкового реформування. Реформа щодо зменшення податкового тиску на доходи населення має вивести доходи фізичних осіб з «тіні» та розмежувати платників податків за їхніми доходами для справедливого оподаткування.

При цьому реформування податкової системи має відбуватися поступово, ґрунтуючись на детальних наукових дослідженнях з використанням економіко-математичних розрахунків, що дозволить зробити податкову систему більш прозорою, стабільною та гнучкою.

Удосконалення системи оподаткування податку на доходи фізичних осіб, як одного з ключових джерел доходів бюджету, є одним з найпріоритетніших кроків, які дозволять сформувати ефективну податкову систему. Питання щодо розмежування доходів громадян дозволить не лише збільшити надходження до Зведеного бюджету України, а й забезпечить формування соціальної справедливості населення.

Висновки. Підсумовуючи проведені дослідження, можна зробити висновок, що економічне становище країни, а відповідно і рівень та динаміка податкових надходжень, потребує безперервного моніторингу та дослідження з метою попередження небажаних для соціально-економічного розвитку країни наслідків. Проаналізувавши податкові надходження у Зведеному бюджеті України бачимо, що вони є нестабільними. На податкові надходження суттєво впливає курс долара, чим він нижчий, тим більше податкових надходжень до бюджету, чим вищий, тим менше податкових надходжень до бюджету. До 2014 р. податкові надходження до усіх бюджетів були відносно стабільними, а вже починаючи з 2014 р. вони суттєво знизилися. На це вплинув існуючий політичний конфлікт на Сході України та погіршення економічної ситуації в країні.

Реформування діючої податкової системи є необхідним, але воно має відбуватися поступово. Реформи, які проводяться в податковій системі мають орієнтуватися на наукові розробки та дослідження, статистичний аналіз і проведені розрахунки за допомогою економіко-математичних методів та моделей. Податкова система України має стати прозорою, стабільною та гнучкою для збільшення надходжень до Зведеного бюджету України та реалізації державою її соціальної функції.

Список використаних джерел

1. Бюджетний Кодекс України: Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 08.07.2010 № 2456-VI (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Податковий кодекс України: Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Тарасюк М. Місцеві податки і збори у контексті реформування оподаткування в Україні / М. Тарасюк, І. Руденко // Вісник Київського нац. торговельно-економічного ун-ту. – 2012. – № 6. – С. 92–103.
4. Турянський Ю.І. Податки як джерело формування бюджетних надходжень держави / Ю.І. Турянський // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.18. – С. 229–234.
5. Доходи бюджету України – Ціна держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cost.ua/budget/revenue>
6. Середньорічний курс долара в гривнях [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/files/Exchange_r.xls
7. Качула С.В. Реформування місцевих фінансів та реалізація соціальних пріоритетів бюджетної політики в Україні / С.В. Качула // Економічний вісник університету. Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди. – 2017. – Вип. 33/1. – С. 374–379.
8. Kuzelev M.O. Corporate social responsibility paradigm formation in Ukraine / M.O.Kuzelev // Економічний часопис XXI. – 2015. – №3-4(1). – С. 60–63.
9. Лисяк Л.В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України : монографія / Л.В. Лисяк. – К. : НДФІ, 2009. – 600с.
10. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/>
11. Офіційний сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=264515>
12. Чугунов І.Я. Бюджетна стратегія суспільного розвитку / І.Я. Чугунов // Фінансова політика як складова економічного розвитку: Всеукр. наук.-практ. конф., тези-доп., Київ : КНТЕУ, 2017. – С. 40–43.

References

1. Biudzhetni kodeks Ukrainy vid 08.07.2010 r. №2456-VI. : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. Podatkovy`j kodeks Ukrainy vid 02.12.2010 № 2755-VI. : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Tarasyuk M. and Rudenko I. (2012), *Miscevi podatky` i zbory` u konteksti reformuvannya opodatkovannya v Ukrayini* Local taxes and fees in the context of the reform of taxation in Ukraine] // *Visny`k Ky`yivs`kogo nacz. torgovel`no-ekonomichnogo un-tu*. №6, pp. 92–103.
4. Turyans`ky`j Yu.I. (2013), *Podatky` yak dzhерelo formuvannya byudzhethny`x nadxodzen` derzhavy`* [Taxes as a source of state revenue] // *Naukovy`j visny`k NLTU Ukrayiny`*. №. 23.18, pp. 229–234.
5. *Doxody` byudzhetu Ukrayiny` - Cina derzhavy`* [Budget revenues Ukraine - Cost State]. : <http://cost.ua/budget/revenue>
6. *Seredn`orichny`j kurs dolara v gry`vnyax* [The average dollar hryvnia]. : https://bank.gov.ua/files/Exchange_r.xls
7. Kachula S.V. (2017), *Reformuvannya miscevy`x finansiv ta realizaciya social`ny`x priory`tetiv byudzhethnoi polity`ky` v Ukrayini* [Reform of local finance and implement social priorities of fiscal policy in Ukraine] // *Ekonomichni visnyk universytetu. Pereiaslav-Khmelnytskyi derzhavnyi universytet imeni Hryhoriia Skovorody*. № 30/1, pp. 162 - 169.

8. Kuzelev M.O. (2015), *Corporate social responsibility paradigm formation in Ukraine* // *Ekonomichnyj chasopy`s* 21. №3-4(1), pp.60-63.

9. Lysiak L.V. (2009), *Byudzhetna politika u sistemi derzhavnogo regulyuvannya sotsialno-ekonomichnogo rozvitku Ukrayini* [Fiscal policy in the system of state regulation of social and economic development in Ukraine]. K.: DNNU AFU, 600 s.

10. *Oficijnyj sajт Ministerstva finansiv Ukrayiny`*. : <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/>

11. *Oficijnyj sajт Derzhavnoyi kaznachejs`koyi sluzhby` Ukrayiny.* : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=264515>

12. Chuhunov I.Ya. (2017), *Byudzhetna strategiya suspil`nogo rozvy`tku* [The budget strategy of social development] // *Finsova polity`ka yak skladova ekonomichnogo rozvy`tku: Vseukr. nauk.-prakt. konf., tezy`-dop., Ky`yiv: KNTEU, pp.40-43.*

ДАНИ ПРО АВТОРІВ

Качула Світлана Валентинівна, к.е.н., доцент кафедри фінансів

e-mail: s.kachula@ukr.net

Бодня Дмитро Андрійович, аспірант кафедри фінансів

e-mail: dima-class@ukr.net

Поривай Артем Олександрович, аспірант кафедри фінансів

e-mail: poryvay.artem@ukr.net

тел: +380989869152

Університет митної справи та фінансів

вул. Ростовська, 43, м. Дніпро, 49023

ДАНИЕ ОБ АВТОРАХ

Качула Светлана Валентиновна, к.э.н., доцент кафедры финансов

e-mail: s.kachula@ukr.net

Бодня Дмитрий Андреевич, аспирант кафедры финансов

e-mail: dima-class@ukr.net

Поривай Артем Александрович, аспирант кафедры финансов

e-mail: poryvay.artem@ukr.net

Университет таможенного дела и финансов

ул. Ростовская, 43, г. Днепр, 49023

DATA ABOUT THE AUTHORS

Kachula S.V., Cand.Econ.Sc., Associate Professor Department of Finance

e-mail: s.kachula@ukr.net

Bodnya D.A., PhD student of the Department of Finance

e-mail: dima-class@ukr.net

Poryvay A.O., PhD student of the Department of Finance

e-mail: poryvay.artem@ukr.net

University of Customs and Finance

43 Rostovska Str., Dnipro, 49023, Ukraine

УДК 330.101: 338

ТЕОРИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМУ МОНЕТАРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Коркач І.В.

Предметом дослідження є становлення, розвиток та еволюція теоретичних методів механізму монетарного регулювання економічних процесів.

Мета статті полягає у розробці теоретичного підходу до визначення змісту та структури механізму монетарного регулювання, на основі чого здійснено теоретичні узагальнення та обґрунтування положень щодо основних закономірностей еволюції, функціонування та трансформації даного механізму в контексті створення монетарних передумов для стабільного економічного зростання.

Теоретичну і методологічну основу дослідження становлять праці провідних вітчизняних і зарубіжних учених з питань економічної теорії та її історії, в яких знайшли відображення питання монетарного аналізу економіки. Використано системний підхід до вивчення явищ і процесів.

Результат роботи. Обґрунтовано та узагальнено теоретичні аспекти, що характеризують основні напрями стабілізації економічного розвитку, шляхом застосування монетарних механізмів регулювання інфляційних процесів.